Psykisk vold

Kilde: Rigsadvokatmeddelelsen

Emner: psykisk vold

Offentlig Tilgængelig: Ja

Dato: 1.4.2019

Status: Gældende

Udskrevet: 18.11.2019

Indholdsfortegnelse

1. Overblik og tjekliste 3

2. Politiets efterforskning og sagsbehandling 3

2.1. Sager om psykisk vold 3

2.1.1. Identificering af sager om psykisk vold 4

2.1.2. Forhold som anmeldes til politiet 4

2.1.3. Forhold som kommer til politiets kendskab i anden anledning 4

2.2. Generelt om efterforskningen 4

2.2.1. Efterforskningsskridt 4

2.2.2. Varetægtsfængsling 5

2.3. Vejledning af forurettede 5

2.3.1. Støtte og bistand til forurettede 5

2.3.2. Vidnefritagelse 6

3. Forberedelse 6

3.1. Afhøringer i retten 6

3.2. Forelæggelse ved tiltalerejsning 6

3.3. Underretning af forurettede ved slutning af sagen 6

4. Jura 7

4.1. Betingelser for anvendelse af straffelovens § 243 7

4.1.1. Tilknytning til forurettedes husstand 7

4.1.2. Hyppigheden og varigheden 8

4.1.3. Adfærden 8

4.1.4. Grovheden 10

4.1.5. Egnet til utilbørligt at styre 10

5. Straf og andre retsfølger 10

5.1. Strafpåstanden i sager om straffelovens § 243 11

5.2. Straf i sammenstød 11

5.2.1 Særligt om § 245, stk. 2 12

5.3. Udskudt forældelsesfrist i visse sager 12

6. Efter dom 12

6.1. Forelæggelse af ankespørgsmålet for statsadvokaten 12

6.2. Domme til Vidensbasen 12

7. Love og forarbejder 12

Psykisk vold

Version 1. april 2019

1. Overblik og tjekliste

Politiet skal ved behandlingen af sager om psykisk vold navnlig være opmærksom på at:

- identificere relevante sager og forhold, se pkt. 2.1.
- afdække parternes relation til hinanden og indbyrdes forhold samt handlingernes karakter, grovhed og varighed/periode gennem efterforskningen, se pkt. 2.2.
- vejlede og støtte forurettede, se pkt. 2.3.

Anklagemyndigheden skal ved behandlingen af sager om psykisk vold navnlig være opmærksom på at vurdere om:

- gerningsmanden tilhører eller er nært knyttet til forurettedes husstand eller tidligere har været det, se pkt. 4.1.1.

- adfærden i almindelighed kan opfattes som et handlingsmønster over en vis periode, se pkt. 4.1.2.
- adfærden kan betegnes som nedværdigende, forulempende eller krænkende, se pkt. 4.1.3.
- adfærden samlet set kan betegnes som grov, se pkt. 4.1.4.
- adfærden har været egnet til at styre forurettede utilbørligt, se pkt. 4.1.5.

Anklagemyndigheden skal endvidere være opmærksom på:

- anbefalingerne til afhøringer i retten i sager om psykisk vold
- muligheden for at nedlægge påstand om udvisning efter udlændingeloven.
- forelæggelsesreglerne i forbindelse med tiltalerejsning og efter dom, se pkt. 3.2. og 6.1.
- om en skriftlig underretning om slutning af sagen skal ledsages af en mundtlig orientering af forurettede, se pkt. 3.3.

2. Politiets efterforskning og sagsbehandling

2.1. Sager om psykisk vold

Nedværdigende, ydmygende eller krænkendende adfærd, der udøves gentagne gange over en periode, kan være strafbar efter straffelovens § 243, hvis adfærden samlet set kan betegnes som grov, og den begåes af en person, der tilhører eller er nært tilknyttet til forurettedes husstand eller tidligere har haft denne tilknytning. Det er samtidig en betingelse, at adfærden objektivt har været egnet til at styre forurettede utilbørligt.

2.1.1. Identificering af sager om psykisk vold

Psykisk vold kan komme til udtryk ved en lang række vidt forskellige handlinger og undladelser, der rummer forskellige typer af fysiske eller psykiske krænkelser. Begrebet er ikke ensartet defineret, men bruges som regel til at betegne et gentagent eller kontinuerligt mønster af handlinger eller undladelser, der har til formål at kontrollere eller dominere en anden person, så denne indordner sig eller nedbrydes, jf. forarbejderne til lov nr. 329 af 30. marts 2019 (lovforslag nr. L 139 af 9. januar 2019), de almindelige bemærkninger, pkt. 2.2. Med bestemmelsen kriminaliserer man gentagne krænkelser i nære relationer, der foregår over en periode, som tilsammen har en vis intensitet.

Til brug for den nærmere identificering af, hvorvidt der er tale om psykisk vold omfattet af straffeloves § 243 kan nedenstående spørgsmål bruges:

- Hvilken relation har forurettede til den person, der udøver den psykiske vold? Se pkt. 4.1.1.
- Er de enkelte handlinger forekommet flere gange over tid? Se pkt. 4.1.2.
- Kan handlingerne betegnes som nedværdigende, forulempende eller krænkende? Se pkt. 4.1.3.
- Kan handlingerne enkeltvis eller samlet set betegnes som grove? Se pkt. 4.1.4.
- Hvad er den formodede hensigt med handlingerne? Se pkt. 4.1.5.

2.1.2. Forhold som anmeldes til politiet

I sager, hvor politiet modtager en anmeldelse om psykisk vold, skal der indledes en efterforskning, hvis der er rimelig formodning om, at der er begået et strafbart forhold.

2.1.3. Forhold som kommer til politiets kendskab i anden anledning

I sager, hvor politiet efterforsker anden kriminalitet, f.eks. vold efter straffelovens § 244 eller § 245 eller trusler efter straffelovens § 266 begået af en person, der tilhører eller er nært tilknyttet til forurettedes husstand, skal politiet være opmærksom på forhold, der kan indikere, at forurettede tillige udsættes for psykisk vold. I disse situationer må det gennem den nærmere afhøring af forurettede og øvrige efterforskning afdækkes, om der skal indledes en egentlig efterforskning vedrørende psykisk vold.

2.2. Generelt om efterforskningen

2.2.1. Efterforskningsskridt

Efterforskningen i sager om psykisk vold har bl.a. til formål at afdække parternes relation og indbyrdes forhold samt adfærdens karakter og grovhed (intensitet og varighed). I sager om overtrædelse af straffelovens § 243 vil det som udgangspunkt være relevant at foretage følgende efterforskningsskridt:

- Afhøring af forurettede.
- Afhøring af mistænkte/sigtede.

Herudover kan nedenstående efterforskningsskridt eksempelvis være relevante:

- Fastlæggelse af mistænkte/sigtedes tilknytning til husstanden f.eks. via opslag i CPR/KR eller afhøringer.
- Undersøgelse af om der tidligere er registreret anmeldelser, henvendelser, begæringer om tilhold, opholdsforbud eller lignende fra forurettede.

- Afhøring af forurettedes familie og nærmere bekendtskabskreds med henblik på at belyse parternes relation og indbyrdes forhold nærmere.
- Afhøring af andre relevante personer, f.eks. naboer, pædaogoer, lærere, sundhedspersonale, kollegaer eller arbejdsgiver for at belyse eventuelle ændringer i forurettedes adfærd eller mistrivsel.
- Sikring af relevant korrespondance og materiale mellem parterne eller parterne og familie/bekendte.
- Teknisk undersøgelse af digitale tjenester eller gps-udstyr for at belyse, om forurettede monitoreres eller overvåges.
- Indhentelse af kontooplysninger, udskrifter m.v. for at belyse, om germingsmanden kontrollerer forurettedes økonomi.
- Gerningsstedsundersøgelse – undersøgelse af parternes hjem for at belyse, om der er indretningsmæssige forhold eller lignende, der indikerer, at forurettede overvåges eller på anden vis udsættes for psykisk vold.
- Indhentelse af erklæringer fra psykologer eller andre sundhedspersoner vedrørende eventuelle psykiske skader eller følger af den udøvede adfærd.

2.2.2. Varetægtsfængsling

Der kan i sager om psykisk vold ske varetægtsfængsling efter reglerne i retsplejelovens § 762, stk. 1, hvis betingelserne herfor er opfyldt. Efter retsplejelovens § 762, stk. 2, nr. 2, kan der desuden ske varetægtsfængsling ved særlig bestyrket mistanke om en overtrædelse af straffelovens § 243, såfremt lovovertrædelsen efter oplysningerne om forholdets grovhed kan ventes at ville medføre en ubetinget dom på fængsel i mindst 60 dage, og hesynet til retshåndhævelsen skønnes at kræve, at sigtede ikke er på fri fod.

2.3. Vejledning af forurettede

Der skal både i forbindelse med en anmeldelse om psykisk vold og løbende i forbindelse med behandlingen af sagen ske vejledning af den forurettede, ligesom forurettede skal have udpeget en kontaktperson i politiet. Ved kontakten med forurettede skal politiet og anklagemyndigheden være opmærksom på, at forurettede befinder sig i en sårbar situation, og at det kan være svært for forurettede at handle aktivt for at ændre på den, f.eks. fordi forurettede frygter at miste kontakten til sine børn eller andet familie, sit opholdsgrundlag eller økonomiske levegrundlag eller fordi forurettede som følge af den psykiske vold er ude af stand til at handle. Det er derfor vigtigt, at politiet og anklagemyndigheden, når forurettede ønsker at indgive en anmeldelse, viser forståelse for situationen og anerkender sagens alvor.

2.3.1. Støtte og bistand til forurettede

I sager om psykisk vold skal politiet særligt være opmærksom på at:

- udpege en kontaktperson i politiet og oplyse om kontaktpersonens rolle
- vejlede om muligheden for beskikkelse af en bistandsadvokat
- vejlede om muligheden for at få erstatning og godtgørelse fra staten efter lov om erstatning til ofre for forbrydelser
- vejlede om muligheden for at få støtte ved en offerrådgivning samt andre relevante rådgivnings- og behandlingstilbud, der er specialiseret indenfor området
- vejlede om reglerne om vidnefritagelse
- vejlede om reglerne om tilhold, opholdsforbud og bortvisning, når der er anledning til det
- overveje om der skal tilbydes særlige beskyttelsesforanstaltninger

- overveje om der kan ydes praktisk hjælp ved f.eks. at tilbyde at køre forurettede til familie/venner, et krisecenter eller til retsmødet i retten.

Se i øvrigt retningslinjerne for vejledning af forurettede i Rigsadvokatmeddelelsen afsnittet om Forurettede – vejledning af forurettede mv., pkt. 2.1. samt afsnittet om Samlivsrelaterede personfarlige forbrydelser, pkt. 2.4.

2.3.2. Vidnefritagelse

Forurettede skal i forbindelse med afhøring orienteres om sine pligter og rettigheder som vidne i sagen. Politiet skal i sager om psykisk vold forud for afhøringen vejlede forurettede om reglen i retsplejelovens § 171, hvoraf det fremgår, at man som udgangspunkt ikke har pligt til at afgive forklaring om sine nærmeste, jf. retsplejelovens § 753, jf. § 173, stk. 1, jf. § 171, stk. 1. Det gælder også andre vidner, f.eks. børn, der skal afgive forklaring om sine nærmeste. Der henvises til pkt. 2.4.2. i Rigsadvokatmeddelelsen afsnittet om Samlivsrelaterede personfarlige forbrydelser samt Rigsadvokatens procesguide om vidnepligt, vidneudelukkelse og vidnefritagelse.

Det bemærkes, at begrebet "nærmeste" i retsplejelovens § 171 adskiller sig fra bestemmelsens begreb "nært knyttet til forurettedes husstand", som har et bredere anvendelsesområde end "nærmeste". Er der tale om en tidligere ægtefælle eller samlever, er der som udgangspunkt ikke tale om en parts nærmeste, men den tidligere ægtefælle eller samlever kan stadig være "nært tilknyttet til forurettedes husstand".

3. Forberedelse

3.1. Afhøringer i retten

Se Rigsadvokatens anbefalinger til afhøringer i sager om psykisk vold.

3.2. Forelæggelse ved tiltalerejsning

Sager om psykisk vold er et anklagerfagligt fokusområde i retspraksis. Det indebærer blandt andet, at sager, hvor det vurderes, at der bør rejses tiltale for overtrædelse af straffelovens § 243, skal forelægges for den regionale statsadvokat med udkast til anklageskrift og strafpåstand.

3.3. Underretning af forurettede ved slutning af sagen

Anklagemyndigheden skal underrette forurettede, hvis anmeldelsen afvises eller efterforskningen indstilles i en sag, påtale opgives eller der meddeleles et tiltalefrafald, jf. retsplejelovens § 749, stk. 3 og 724, stk. 1. Underretningen skal ske skriftligt og skal indeholde en begrundelse for afgørelsen samt klagevejledning i overensstemmelse med retsplejeloven.

Det skal i sager om psykisk vold samtidig overvejes, om den skriftlige underretning skal suppleres af en mundtlig orientering af forurettede om afgørelsen, f.eks. af forurettedes kontaktperson i politiet.

Retningslinjerne for underretning af forurettede om indstilling af efterforskningen, påtaleopgivelse og tiltalefrafald fremgår af Rigsadvokatmeddelelsen afsnittet om Forurettede – Vejledning af forurettede mv., pkt. 3.2. samt Rigsadvokatens Retningslinjer om underretning ved henlæggelser af straffesager – retsplejelovens § 749, stk. 3.

4. Jura

4.1. Betingelser for anvendelse af straffelovens § 243

4.1.1. Tilknytning til forurettedes husstand

Bestemmelsen finder anvendelse på gerningsmænd, der *"tilhører eller er nært knyttet til en andens husstand eller tidligere har haft en sådan tilknytningen til husstanden"*. Ordlyden skal forstås i overensstemmelse med straffelovens § 244, stk. 2, som i det væsentligste har samme ordlyd.

Bestemmelsen finder således anvendelse på personer i den forurettedes husstand, f.eks. en ægtefælle, samlever, forælder, plejeforælder eller søskende.

Bestemmelsen finder ligeledes anvendelse på personer med en nær tilknytning til husstanden. Det kan eksempelvis være en tidligere ægtefælle, der stadig jævnligt kommer i husstanden, fordi deres fællesbørn har bopæl der, eller en onkel, der er involveret i opdragelsen af børnene. Det kan også være forurettedes kæreste, der ikke bor sammen med forurettede.

Ved vurderingen af om en person er nært knyttet til forurettedes husstand, vil det bl.a. kunne indgå, om gerningsmanden har eller tidligere har haft folkeregisteradresse på samme adresse som forurettede, om gerningsmanden og forurettede er beslægtede, samt om gerningsmanden jævnligt kommer i forurettedes hjem eller jævnligt har kontakt via digitale tjenester, såsom telefon, sms, sociale medier mv., jf. forarbejderne til lov nr. 329 af 30. marts 2019 (lovforslag nr. L 139 af 9. januar 2019), de specielle bemærkninger til § 1, nr. 2.

Endelig finder bestemmelsen anvendelse på gerningsmænd, som tidligere har tilhørt eller været nært knyttet til forurettedes husstand. Det vil omfatte gerningsmænd, som tidligere har været en del af husstanden eller i øvrigt har haft en sådan tilknytning til husstanden, f.eks. en ekskæreste, som er flyttet fra husstanden, eller et familiemedlem, som ikke længere jævnligt kommer i forurettedes hjem. Det forudsættes, at der foreligger en vis forbindelse mellem den psykiske vold og gerningsmandens tilknytning til husstanden. F.eks. vil krænkelser, som begynder, mens forurettede og gerningsmanden bor sammen, og som fortsætter efter, at gerningsmanden ikke længere er en del af husstanden, og krænkelser, som begynder i forbindelse med en ophævelse af samlivet, have tilstrækkelig sammenhæng. Begynder den psykiske vold først et år efter en samlivsophævelse, vil der normalt ikke foreligge den nødvendige forbindelse mellem den psykiske vold og gerningsmandens tilknytning

til husstanden, medmindre parterne har opretholdt en regelmæssig og nær kontakt, f.eks. på grund af parternes fælles børn.

Personale, der arbejder på et opholdssted eller botilbud, hvor forurettede bor, kan efter omstændighederne være omfattet af bestemmelsen. Der henvises til pkt. 2.4. i den kommenterede høringsoversigt over lovforslaget samt Justitsministerens besvarelse af spørgsmål 2 fra Folketingets Retsudvalg til lovforslaget.

4.1.2. Hyppigheden og varigheden

For at der er tale om en adfærd, der er foretaget *"gentangne gange over en periode"*,skal der være tale om en afærd, der i almindelighed opfattes som et mønster. Enkeltstående krænkelser falder derfor udenfor bestemmelsen. Ifølge forarbejderne til lov nr. 329 af 30. marts 2019 (lovforslag nr. L 139 af 9. januar 2019), de specielle bemærkninger til § 1, nr. 2, vil få tilfælde være tilstrækkeligt ved alvorlige krænkelser.

Adfærden skal desuden være foregået over en vis periode. Hvor lang denne periode skal være, afhænger af en konkret vurdering, hvori bl.a. intensiteten og den potentielle skadevirkning af adfærden indgår. Ved meget hyppige eller intensive episoder vil selv en meget kort periode kunne medføre, at bestemmelsen finder anvendelse. I forhold til børn og unge tillægges det væsentlig betydning, at adfærden er af en sådan karakter, at den – selv over en kort periode – er egnet til at skade barnets eller den unges udvikling eller selvopfattelse.

Loven finder anvendelse på handlinger, der er begået efter lovens ikrafttrædelsen den 1. april 2019. Adfærden skal derfor have fundet sted "gentagne gange over en periode" efter lovens ikrafttrædelse.

4.1.3. Adfærden

For at bestemmelsen finder anvendelse, skal der objektivt set være tale om, at nogen udsættes for *"groft nedværdigende, forulempende eller krænkende adfærd"*. Adfærden kan bestå af handlinger eller undladelser (eller begge dele).

Nedværdigende

Med nedværdigende handlinger sigtes til en adfærd, der er egnet til at ydmyge eller nedgøre offeret. Der kan eksempelvis være tale om nedværdigende adfærd, hvis gerningsmanden:

- åbenlyst behandler den forurettede dårligere end andre
- indfører et regelsæt, der udstiller eller ydmyger personen
- ignorerer personen
- omtaler personen, som om vedkommende ikke er noget værd
- berøver personen muligheden for at få indflydelse på egne forhold
- tvinger personen til at gøre eller tåle noget, som personen ikke bryder sig om eller opfatter som uværdigt.

Forulempende

Forulempende handlinger sigter primært til gerningsmandens chikanerende eller generende adfærd. Der kan eksempelvis være tale om forulempende adfærd, hvis gerningsmanden:

- kontakter personens arbejdsplads, familie, venner m.v. for at sprede ondsindet sladder, falske rygter eller intime oplysninger om personen
- giver fejlagtig information til offentlige myndigheder, herunder indgiver falsk anmeldelse til politiet
- sender private billeder af personen (uanset om disse er omfattet af straffelovens § 264d) til andre
- bestiller et stort antal varer til levering hos personen
- sender beskeder til personen om, at man har kendskab til, hvor den pågældende befinder sig.

Det bemærkes, at gerningsmanden vil kunne få andre til at foretage de nævnte handlinger for sig.

Krænkende adfærd

Krænkende adfærd er et bredt begreb, som f.eks. omfatter en adfærd, der er egnet til at skade forurettedes ære eller selvfølelse, eller som i øvrigt negativt kan påvirke den forurettedes psykiske integritet. Der kan eksempelvis være tale om krænkende adfærd, hvis gerningsmanden:

- overskrider personens grænser, f.eks. seksuelt
- lader en person overvære handlinger over for sine nærmeste, der opleves som ubehagelige eller chokerende, f.eks. hvor et barn overværer vold, psykisk vold eller andre overgreb over for barnets forældre eller søskende
- manipulerer personen, f.eks. ved
    - at påvirke personens tanker, holdninger og adfærd ved udspekulerede, vildledende, agiterende eller forførende handlinger
    - at fordreje en situation, sådan at den krænkende adfærd opleves af personen som selvforskyldt
    - urimelig kritik, hentydninger eller anklager, som har til formål at få personen til at underkaste sig gerningsmanden.

Flere eksempler på adfærd

Af forarbejderne til lov nr. 329 af 30. marts 2019 (lovforslag nr. L 139 af 9. januar 2019), de specielle bemærkninger til § 1, nr. 2, fremgår en ikke udtømmende række af eksempler, der – afhængig af de nærmere omstændigheder – kan betragtes som nedværdigende, forulempende og krænkendende. Det kan bl.a. være at:

- isolere en person fra sit barn eller nærmeste familie eller netværk
- tage kontrol over en persons dagligdag ved at beslutte, hvornår personen må sove, indgå i sociale sammenhænge, hvilke personer vedkommende må omgås, hvilket tøj personen må iføre sig osv.
- indskrænke en persons bevægelsesfrihed eller monitorere eller overvåge en person uden samtykke (overvågningen behøver ikke være omfattet af straffelovens § 264b)
- holde en person i uvished om afgørende beslutninger, f.eks. rejser til udlandet
- nægte en person at søge arbejde eller adgang til f.eks. uddannelse og sundhedsvæsen
- få andre til at lægge pres på personen til at træffe bestemte livbeslutninger, som f.eks. uddannelse eller ægtefællevalg
- tvinge en anden til at gennemføre eller afslutte en graviditet
- fastholde en person i et ægteskab med henvisning til forestillinger om ærbarhed/ og eller familiens generelle status eller anden negativ social kontrol
- tage kontrol over en anden persons økonomi
- true en person eller den pågældendes børn eller nærmeste (truslerne behøver ikke at være omfattet af straffelovens § 266)
- udsætte en persons børn eller nærmeste for krænkelser eller vold for at skade personen
- afpresse eller ødelægge eller true med at ødelægge en persons ejendele.

Særligt for så vidt angår børn nævnes adfærd, der udsætter barnet for konstant devaluering, eller som nedbryder barnets selvværd, feks.:

- ignorere barnet og nægte det omsorg
- tage barnet som gidsel i konflikter mellem dets forældre
- kommentere barnets krop, vægt eller madindtag.

Forældres opdragelse af børn er som udgangspunkt ikke omfattet af bestemmelsen, men forældres adfærd over for deres børn kan dog i alvorligere tilfælde antage en sådan karakter eller grovhed, at den omfattes af bestemmelsen. Det gælder f.eks. hvis barnet udsættes for hyppig og længerevarende isolation, som nærmer sig en frihedsberøvelse eller hvor barnet over en periode udsættes for en række krænkelser, som er egnet til at nedbryde barnet, og som ofte vil have karakter af negativ social kontrol.

Der henvises til betænkningen over lovforslaget og Justitsministierens besvarelse af spørgsmål 6 fra Folketingets Retsudvalg til lovforslaget.

4.1.4. Grovheden

Adfærden skal kunne betegnes som grov, for at adfærden er omfattet af bestemmelsen. Det vil således ikke være enhver nedværdigende, forulempende eller krænkende adfærd, der kan udgøre psykisk vold i lovens forstand. Det er dog ikke et krav, at hver enkeltstående handling eller undladelse kan betegnes som grov, hvis der samlet set er tale om grov nedværdigende, forulempende eller krænkende adfærd, jf. forarbejderne til lov nr. 329 af 30. marts 2019 (lovforslag nr. L 139 af 9. januar 2019), de specielle bemærkninger til § 1, nr. 2.

Kravet om grovhed har nær sammenhæng med kravene om, at adfærden skal foregå gentagne gange over en periode, og at den skal være egnet til at styre den forurettede. Der skal således samlet set være tale om adfærd af en vis varighed og intensitet, for at adfærden kan betegnes som grov.

4.1.5. Egnet til utilbørligt at styre

Adfærden skal være egnet til utilbørligt at styre forurettede. Ordlyden "styre" sigter til kontrollerende adfærd, som forhindrer forurettede i at udfolde sig frit. Der kan f.eks. være tale om, at forurettede får frataget fornemmelsen af at bestemme over sig selv og sit eget liv, at forurettedes selvværd nedbrydes, at forurettede isoleres eller gøres afhængig af gerningsmanden. Adfærden skal således samlet set være egnet til at påvirke forurettede til at gøre eller tåle noget, som ikke er udtryk for forurettedes frie vilje.

Det er en objektiv vurdering, om adfærden er egnet til at styre forurettede. Det er således ikke afgørende for anvendelsen af bestemmelsen, at forurettede rent faktisk er blevet styret, jf, forararbejderne til lov nr. 329 af 30. marts 2019 (lovforslag nr. L 139 af 9. januar 2019), de specielle bemærkninger til § 1, nr. 2.

Den styrende adfærd skal samtidig være utilbørlig, hvilket omfatter styrende adfærd, der ikke er en naturlig del af parternes relation. Styring vil derfor i visse tilfælde være nødvendig og helt naturlig, f.eks. i relationer mellem voksen og barn (forudsat at der tages fornøden højde for barnets alder og modenhed). Meget grove krænkelser vil dog kun sjældent kunne opfattes som en naturlig del af parters relation.

5. Straf og andre retsfølger

5.1. Strafpåstanden i sager om straffelovens § 243

Det fremgår af forarbejderne til lov nr. 329 af 30. marts 2019 (lovforslag nr. L 139 af 9. januar 2019), de specielle bemærkninger til § 1, nr. 2, at straffen for overtrædelse af bestemmelsen skal udmåles med afsæt i straffen for gentagne overtrædelser af straffelovens § 244, stk. 1 over for det samme offer. Det indebærer, at der som udgangspunkt ikke bør påståes mindre end 60 dages fængsel for overtrædelse af straffelovens § 243.

Anklagemyndighedens strafpåstand i sager om psykisk vold skal i øvrigt fastsættes ud fra en samlet konkret vurdering af alle relevante omstændigheder i den enkelte sag, herunder karakteren og varigheden af den psykiske vold, forurettedes forhold og de konsekvenser som den psykiske vold har haft for forurettede.

Det skal indgå som en skærpende omstændighed, hvis forurettede er et barn, har en funktionsnedsættelse eller på anden måde er gerningsmanden fysisk eller psykisk underlegen. Særligt i forhold til børn lægges det i forarbejderne til lov nr. 329 af 30. marts 2019 (lovforslag nr. L 139 af 9. januar 2019), de almindelige bemærkninger, pkt. 2.2., til grund, at psykisk vold kan forhindre eller ødelægge barnets udvikling, herunder især udviklingen af barnets identitet, selvværd og selvtillid.

Det skal ligeledes indgå som en skærpende omstændighed ved straffens fastsættelse, hvis et barn har været vidne til psykiske vold udøvet mod en til barnet nærtstående person. Det er Rigsadvokatens opfattelse, at alene den omstændighed, at barnet har overværet en nærtstående person blive udsat for psykisk vold vil være skærpende, og det er derfor ikke afgørende, om barnet faktisk har indset, at personen udsættes for groft nedværdigende, forulempende eller krænkende adfærd. Det er desuden Rigsadvokatens opfattelse, at barnets overværelse af enkelte eller få episoder er tilstrækkeligt til, at det bør påberåbes som en skærpende omstændighed. Der henvises til Rigsadvokatmeddelelsen afsnittet om Vold mod børn (§§ 244-246), pkt. 5.1. samt Rigsadvokatens brev af 19. juni 2009.

Det bemærkes, at et barns overværelse af handlinger over for sine nærmeste, der opleves som ubehagelige eller chokerende, f.eks. vold eller psykisk vold, i sig selv kan være en selvstændig overtrædelse af straffelovens § 243, såfremt de øvrige betingelser er opfyldt, jf. forarbejderne til lov nr. 329 af 30. marts 2019 (lovforslag nr. L 139 af 9. januar 2019), de specielle bemærkninger til § 1, nr. 2.

Straffen kan i medfør af straffelovens § 247, stk. 1 forhøjes med indtil det halve, hvis gerningsmanden tidligere er dømt for forsætligt legemsangreb, psykisk vold eller for en forbrydelse, der har været forbundet med forsætlig vold.

5.2. Straf i sammenstød

Straffelovens § 243 kan efter omstændighederne omfatte adfærd, der er selvstændig kriminaliseret i straffeloven, f.eks. vanrøgt efter straffelovens § 213, voldtægt efter straffelovens § 216 eller andre seksualforbrydelser, vold efter straffelovens § 244-246, ulovlig tvang efter straffelovens § 260, uberettiget videregivelse af private meddelelser eller billeder § 264d, overvågning via gps eller lignende apparater efter straffelovens § 264b eller trusler efter straffelovens § 266. Det fremgår af forararbejderne til lov nr. 329 af 30. marts 2019 (lovforslag nr. L 139 af 9. januar 2019), de specielle bemærkninger til nr. 2, at bestemmelsen kan anvendes i sammenstød med andre strafbestemmelser, jf. dog nedenfor om § 245, stk. 2.

5.2.1 Særligt om § 245, stk. 2

Straffelovens § 245, stk. 2 omfatter skade på legeme eller helbred, herunder bl.a. tilføjelse af psykiske traumer, og anses som en overbygning i forhold til straffelovens § 243. I tilfælde, hvor der sker domfældelse efter § 245, stk. 2, skal de samme handlinger ikke straffes efter straffelovens § 243.

5.3. Udskudt forældelsesfrist i visse sager

Er forholdet begået mod en person under 18 år af en person, der på gerningstidspunktet tilhørte eller var nært knyttet til forurettedes husstand, regnes forældelsesfristen tidligst fra den dag, den forurettede fylder 21 år, jf. straffelovens § 94, stk. 4, 3. pkt.

6. Efter dom

6.1. Forelæggelse af ankespørgsmålet for statsadvokaten

Alle domme, hvor der er rejst tiltale for overtrædelse af straffelovens § 243, skal forelægges for den regionale statsadvokat med en begrundet indstilling inden ankefristens udløb.

6.2. Domme til Vidensbasen

Psykisk vold er et anklagerfagligt fokusområde, og det betyder, at alle by- og landsretsdomme skal sendes til Vidensbasen.

Kun endelige domme må indsendes til Vidensbasen.

Skemaer til indsendelse af domme til Vidensbasen findes under Viden på Anklagernet.

7. Love og forarbejder

Straffeloven - seneste hovedlov

- Lovbekendtgørelse nr. 1156 af 20. september 2018

Retsplejeloven - seneste hovedlov

- Lovbekendtgørelse nr. 1284 af 14. november 2018

Relevante forarbejder

- Lov nr. 329 af 30. marts 2019 (selvstændig bestemmelse om psykisk vold) (lovforslag nr. L 139 af 9. januar 2019)